

“ÜSTÜN/ÖZEL YETENEKLİ ÇOCUKLARA DESTEK EĞİTİM HİZMETİ SAĞLANMASI, TOPLUMSAL BİLİNÇ VE DUYARLILIĞIN ARTTIRILMASI” PROJESİNİN KATILIMCI ODAKLI BİR YAKLAŞIMLA DEĞERLENDİRİLMESİ
EVALUATION OF THE PROJECT “PROVIDING SUPPORT EDUCATION FOR GIFTED CHILDREN AND INCREASING SOCIAL AWARENESS AND SENSITIVITY” WITH A PARTICIPANT ORIENTED APPROACH

Abdullah AÇAR*
Ceyda ÇAVUŞOĞLU DEVECİ**
Mehmet GÜROL***

Öz

Bu araştırma özel yetenekli çocukların eğitimini desteklemek amacıyla ortaya koyulan uygulamalardan “Destek Eğitim Odaları” (DEO) kurulumu ile ilgili yürütülen projenin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda proje yürütücülerini ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular, proje fikrinin ortaya çıkması, projenin amaçları, projenin uygulama süreci, plan dışı durumlar ve gözlenen eksiklikler, proje sonuçları ve daha ileri değerlendirmeye yönelik fikirler başlıkları altında sunulmuştur. Değerlendirme çalışması sonucunda gerek hane halkının gerekse eğitim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin “Özel Yetenekli Öğrenciler” ve eğitimlerine ilişkin farkındalıklarının ve kapasitelerinin artmasını sağladığı belirlenmiştir. DEO öğretmen eğitim programının ve DEO’ların kullanımına ilişkin değerlendirme faaliyetlerinin belirlenmesi eksik olan yönler olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Destek Eğitim Odaları, Özel Yetenekli Öğrenciler, Katılımcı Odaklı Program Değerlendirme.

Abstract

This study aims to evaluate a project related with establishment of “Resource Rooms”, which is in recent years one of the practices to enrich the education of gifted children, with a participant oriented approach. Within this scope, there has been two focus group interviews conducted with the project team. Content analysis is done with the collected data. The subtitles released after the analysis process are; emergence of the project idea, the aims of the project, the application process of the project, out of plan cases and observed deficiencies, project outcomes and the ideas for further evaluation. At the end of this evaluation study it is founded that the project accomplished successfully in terms of reaching the aims of the project. First of all this project provided the increase in the awareness and the capacity of the guidance teachers and branch teachers who work in the schools as well as the household in the region where the project is carried out, about gifted children and their education. In the project, the stage of determining the target group has been carried out effectively. The resource rooms equipped and operationalized for students. On the other hand, determining the curriculum for resource room teachers and the monitoring and evaluation activities for the use of resource rooms has been identified as missing aspects of the project.

Keywords: Resource Rooms, Gifted Children, Participant-Oriented Evaluation.

1. GİRİŞ

Gelişmiş ülkelerde, toplumun kalkınması ve ilerlemesi için yatırım yapılan en önemli alanlardan biri olan beşeri sermaye, toplumun gelişmesi yönündeki sorumluluğu her zaman omuzlamak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla ülkeler ellerindeki beşeri sermayeyi en etkili ve verimli bir şekilde kullanabilmek için politikalar geliştirip, araştırmalar yapmışlar ve yapmaya devam etmektedirler. Eğitim beşeri sermayenin geliştirilmesinde en etkili araç olarak görülmüştür (Mosino, 2002; Öztürk, 2005). Dolayısıyla bir toplumda eğitimin başarıyla üzerine düşen görevi yerine getirmesi, o toplumdaki her bir bireyin kendi potansiyelini açığa çıkarması ve geliştirmesi ile gerçekleşebilir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin nüfuslarının büyük bir oranının çocuklar ve gençler tarafından oluştuğu düşünülürse, bu gençlerin her birinin sahip oldukları eğitim imkânlarının koşullarının iyileştirilmesi ülkelerin kalkınması için geliştirilen politikaların başında yer almaktadır. Bu amaçla aralarında Türkiye’nin de yer aldığı pek çok dünya ülkesi Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Herkes için Eğitim Dünya Beyanname, imzalayarak farklı yetenek, ilgi ve ihtiyaca sahip çocuklara eğitim vermeyi taahhüt etmiştir (TBMM, 2012). Bu noktada özel eğitim kapsamı içerisinde yer alan ve tipik gelişim göstermeyen bireylerin eğitimine destek

* Arş. Gör., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, aabdullah.acar@gmail.com

** Arş. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, ceydacavusoglu@gmail.com

*** Prof. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, gurolmehmet@gmail.com

vermenin yanında yüksek potansiyele sahip ve gelişimsel olarak akranlarından farklılık gösteren özel yetenekli bireylerin de eğitimi desteklenmelidir. Özel yetenekli çocukların okul öncesi eğitimden itibaren uygun eğitim ortamlarında bulunması ve topluma katkıda bulunmalarının sağlanması çağdaş eğitim sistemimizin en önemli sorunlarından birisi haline gelmiştir (Koçak ve İçmenoğlu, 2012).

1.1. Özel Yetenekli Öğrenci (ÖYÖ) Kimdir?

Literatürde özel yetenekli öğrenciler ile ilgili pek çok tanım bulunmakla beraber bu tanımlar birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Ataman (1998) özel yetenekli öğrencileri yetenekleri bakımından yaşlarına göre daha iyi performans gösteren, ya da gizil güce sahip olan, yaratıcılık yanı güçlü olan, başladığı işi tamamlamada yüksek görev anlayışı bulunan bireyler olarak tanımlamıştır. Bununla beraber Marland (1972) genel entelektüel yetenek, özel akademik eğilim, yaratıcı ve üretici düşünme, liderlik yeteneği, görsel ve performans sanatları ve psikomotor sanatları alanlarının birinde ya da bir kaçında başarı gösteren ya da potansiyel yeteneğe sahip olan çocukların özel yetenekli olarak tanımlanabileceğini belirtmiştir. Renzulli (1999) ise özel yetenekliliği üst düzey yetenek, yaratıcılık ve motivasyon arasındaki ilişkiler olarak tanımlar. Aynı zamanda özel yetenekli olma, yeni ortamlara uyum sağlama, seçme ve şekillendirme ile, daha yüksek farkındalık, daha yüksek duyarlılık ve daha yüksek algılama ile ilişkilendirilmiştir (Sternberg ve Wagner, 1982).

1.2. Özel Yetenekli Öğrencilerle İlgili Eğitim Stratejileri ve Dünyada ki Uygulamalar

Özel yetenekli öğrencilerin kendi becerilerinin farkında olmaları bunları kendi amaçları doğrultusunda kullanabilmeleri önemlidir. Bu konuda özel yetenekli öğrencilerin eğitim hayatlarında doğru öğrenme deneyimleri ile karşılaşmaları gerekmektedir (Feldhusen, 2005). Literatürde özel yetenekli öğrencilerin eğitime yönelik dört ana yaklaşıma rastlanmaktadır. *Hızlandırma* bu dört ana yaklaşımdan biridir. Öğrencinin belirli bir müfredatı takip etmesi için geçirmesi gereken süreyi daha kısa sürede tamamlaması ve bir üst seviyeye geçmesi olarak tanımlanabilir. Okula erken başlama, sınıf atlama ya da yarı zamanlı sınıf atlama gibi uygulamalarla öğrenci yaşlarından daha erken bir yaşta bir üst aşamaya geçer (Schiever, Maker, 2003). İkinci ana yaklaşım *gruplama* yaklaşımıdır. Gruplama yaklaşımının farklı uygulamaları mevcuttur, özel yetenekli çocukların sınıflarının tamamen ayrı olduğu *Tam Gün Homojen* sınıf yaklaşımı ile birlikte aynı sınıf içerisinde bu çocukların ayrı gruplar oluşturduğu *Tam Gün Heterojen* Sınıf yaklaşımı da mevcuttur. Aynı zamanda aynı sınıf içerisinde sürekli değişiklik gösteren gruplar oluşturma şeklinde *Geçici Gruplama* yaklaşımı da uygulamalar arasında yer almaktadır. Aynı zamanda bu yaklaşım içerisinde öğrencilerin zamanlarının bir kısmını normal sınıfları dışında destek odası / kaynak oda (resource room) denilen başka bir sınıfta geçirdikleri *Sınıf Dışı Programlara* da yer verilebilir (Davaslıgil, 2007). *Zenginleştirme* yaklaşımı özel yetenekli öğrencilerin eğitiminde uygulanan üçüncü ana yaklaşımdır. Bu yaklaşım var olan müfredatı daha zengin eğitim aktiviteleri ile değiştirip genişleterek öğrencilere daha yoğun bir eğitim süreci, içeriği ya da ürünü sunmayı hedefler (Schiever, Maker, 2003). Son olarak *Farklılaştırma* sınıfta olan her bir öğrencinin bireysel farklılığına göre var olan eğitim programının değiştirilerek bu öğrencilere uygun hale getirilmesidir (Kanlı, 2008). Farklılaştırma eğitim içeriği, süreci ya da ürünü öğrencilere göre adapte edilerek uygulanabilir (VanTassel-Baska, 1988).

Özellikle 1960'lardan sonra özel yetenekli öğrencilerin eğitime verilen önem artmıştır ve ülkeler farklı felsefe ve yaklaşımlarla eğitim sistemlerini adapte etmişlerdir. (Akarsu, 2004). Amerika Birleşik devletlerinde özel yetenekli öğrencilerle ilgili uygulanan eğitim stratejileri Ayrı Sınıflar, Montessori Metodu, Hızlandırma, Ayrılma, Zenginleştirme, Ev eğitimi ve Yaz okuludur (Gallagher, 2000). Almanya özel yetenekli çocukların buldukları sınıflarda desteklenmesi ve ayrı eğitim yapılmaması yönünde bir uygulamayı tercih etmiştir ancak eğitim sistemi içerisinde sınıf atlama, sınıf birleştirme ya da üniversiteden ders alma gibi uygulamalar bulunmaktadır (TBMM, 2012). Güney Kore'de özel yetenekli öğrencilerin eğitimi için 3 farklı seçenek bulunmaktadır; ayrı sınıf uygulaması, üniversitelerde özel yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgilenen ayrı bir birimin bulunması ve tamamen özel yetenekli öğrencilerin eğitimiyle ilgilenen ayrı bir okul kurulması (TBMM, 2012). Türkiye'de özellikle son zamanlarda özel yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili meseleyi gündeme almıştır ve var olan politikalarını revize etmiştir. Türkiye'de özel yetenekli öğrenciler için gerek özel gerek resmi ayrı okulların ve ya sınıfların açılmasına yönelik bir yönetmelik mevcuttur. Bununla beraber bu öğrencilerin okul dışındaki vakitlerinde eğitim görebilecekleri Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM) mevcuttur. Son olarak yönetmeliklerde öğrencilerin gittikleri okullarda faydalanabilmeleri için özel yetenekli öğrencilerin faydalanmasına yönelik destek eğitim odası (DEO) kurulmasına yönelik bir mevzuat da bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana özel yeteneği olan çocuklarla ilgili gerek bireysel gerekse de yasalar çerçevesinde yurtdışında eğitim almalarını sağlamak amacıyla uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Ancak ilk olarak yönetmeliklerde özel yetenekli çocuklarla ilgili bir maddeye yer

verilmesine 1962 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği'nin 4. maddesinde yapılan değişiklikle rastlıyoruz. Bu maddede özel yetenekli çocuklar için özel eğitim sınıfları ve özel eğitim okulları açılmasının önu açılmıştır (Çağlar, 2004). 1976 yılında kaynak yetersizliği gerekçesiyle 'Özel Statü Yönetmeliği' çıkarılmış, bu yönetmeliğe göre özel yetenekli öğrenciler devlet konservatuvarında yoğun ve hızlı bir müzik eğitimi görme olanağına sahip olmuştur (MEB, 1929). 1992 yılında 3797 sayılı Kanun maddesi gereğince 'Özel Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü' kurulmuştur (MEB, 1956). Özel yetenekli öğrencilerin okul dışındaki vakitlerinde eğitim alabilecekleri bir merkez olan bilim ve sanat merkezlerinin ilki Ankara'da 1995 yılında kurulmuştur. 2002 yılında ise özel yetenekli öğrencilere eğitim verecek öğretmenler yetiştirmek amacıyla İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi bünyesinde Üstün Zekalıların Eğitimi Anabilim Dalı kurulmuştur (Davaslıgil ve Zeana, 2004). 2006 yılında yayımlanan 2585 sayılı Tebliğler dergisinde üstün yetenekli öğrencilerin kendilerini geliştirebilecekleri araç-gereçleri bünyesinde bulunduran, özel eğitim için destek eğitim odaları açılması imkânı duyurulmuştur (MEB, 2006).

Destek odaları ile ilgili mevzuat 2006 yılında yayımlanan 26184 sayılı Resmi Gazete'de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 28. Madde'sinde yer almaktadır (MEB, 2006). Bu maddeye göre 'Okul ve kurumlarda, yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler ile *üstün yetenekli öğrenciler* için özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak özel eğitim desteği verilmesi amacıyla destek eğitim odası açılır. Yine bu yönetmeliğe göre destek odaları bir kurum ve ya okulda birden fazla açılabilir, bu odalar öğrenciler haftalık ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde faydalanabilirler, gerekli olduğu durumlarda birebir ya da grup eğitimi yapılabilir. Destek eğitim odasında öğrencilerin eğitim performansı ve ihtiyaçları yetersizlik türüne uygun materyaller bulunur.' ÖYÖ'lere yönelik DEO açılması ile ilgili yönetmeliğin geçmişi 2006 yılına kadar uzanmasına rağmen ilk DEO 2014 yılında B. Kaymakamlığı ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) tarafından gerçekleştirilmiş olan Üstün/özel yetenekli çocuklara destek eğitim hizmeti sağlanması, toplumsal bilinç ve duyarlılığın artırılması projesi kapsamında açılabilmiştir. Bu projenin başarıyla gerçekleştirilmesinin ardından farklı kurumlar tarafından DEO açılmasını içeren yeni proje ve çalışmalara başlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Amacı

DEO açma yoluyla ÖYÖ'lere destek eğitim hizmeti sağlamayı amaçlayan bu proje aynı zamanda bir ilk örnek oluşturmuştur ve bu ilk örnek ÖYÖ'ler ve dolayısıyla Türkiye eğitim sistemi için ne kadar önemli ise bu uygulamanın geliştirilmesi de o kadar önemli görülmektedir. Bu gelişim sağlanması adına yapılması gereken önemli işlerden biri projenin, proje süreçlerini ve sonuçlarını geliştirmeye katkı sağlayacak bir yaklaşımla değerlendirilmesidir. Bu çalışmanın amacı işte bu yaklaşımdaki bir değerlendirmeyi, katılımcı odaklı bir yaklaşımla gerçekleştirmektir. Katılımcı odaklı yaklaşımın tercih edilmesinin arkasında projeye niceliksel ve somut işler üzerinden değer biçmek yerine, duruma proje içindeki kişilerin gözünden bakarak proje süreçleri hakkında derinlemesine bir kavrayış oluşturma ve bu anlayışı projenin etkililiği üzerine fikir üretmede kullanmanın tercih edilmesi yatmaktadır. Çünkü temelde ÖYÖ'lerin eğitim imkânlarını geliştirme amaçları olan bu projenin değerlendiricileri olarak odak noktamız vaat edilen gelişimin ne düzeyde sağlandığını belirlemeye çalışmak ve yapılan işi daha da geliştirmek için değerlendirme yoluyla öneriler sunmaktır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Proje değerlendirme amacındaki bu çalışmada yukarıda belirtildiği gibi katılımcı odaklı bir değerlendirme yaklaşım benimsenmiştir. Bu tür bir yaklaşım için farklı paradigmaları ve amaçları olan çok farklı modeller bulunmasına rağmen bunların ortak noktası paydaşları, yani değerlendirilen programdan bir şekilde etkilenen kişileri, grupları, değerlendirmeye dâhil etmeleridir (Fitzpatrick, Sanders ve Worthern, 2012, s.189-230). Bu noktada hangi katılımcı gruplarının ne ölçüde ve ne amaçla dâhil edileceği önem kazanmaktadır. Aslında yukarıda bahsedilen farklı model ve yaklaşımlar bu soruların farklı cevaplarından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada tek bir model veya yaklaşım izlemek yerine farklı kuramcılarının önerileri dikkate alınarak duruma uygun bir değerlendirme süreci yürütülmüştür. Amaç değerlendirme sonuçları ile projede ortaya konan DEO uygulamasının gelişimine katkı sağlamak olduğu için yaklaşımımız Christie ve Alkin'in (2013) değerlendirme ağacındaki "kullanım" tarafına düşmektedir. Burada Cousins ve Earl'in (2005) Pratik Değerlendirme Yaklaşımı'ndan yararlanılarak hem değerlendirme sürecine ilgi duyan hem değerlendirilecek uygulama üzerinde söz sahibi kişilerin, yani proje ekibinin sürece dahil edilmesine karar verilmiştir. Bu çalışmada proje yürütücülerinin görüşlerine başvurularak bir değerlendirme yapılacaktır.

Buradan elde edilen değerlendirme sonuçları ve değerlendirme önerileri Türkiye’de yaygınlaşmakta olan DEO uygulamasının etkililiğinin artırılması için yapılacak olan çalışmalara ışık tutacaktır.

2.2. Katılımcılar ve Veri Toplama

Araştırmada proje ekibinden iki odak grup görüşmesi ile veri toplanmıştır. Görüşme yapılan proje toplam ekibi iki kadın ve iki erkekten oluşmaktadır. Bunlar sırası ile iki psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanı ve iki özel yetenekliler eğitimi uzmanı olarak projede yer almışlardır. Görüşmelerde çalışma kapsamında araştırmacılar tarafından geliştirilen ve program değerlendirme alanından iki uzmandan görüş alınarak revize edilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Ortalama birer saat süren görüşmeler proje ekibinin bağlı bulunduğu ve projenin yürütücü kurumu olan rehberlik araştırma merkezinde yapılmıştır. Görüşmeler sırasında katılımcıların rızası ile ses kaydı alınmıştır.

2.3. Veri Analizi

Yürütücülerden elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi yapılırken genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama yaklaşımı (Yıldırım ve Şimşek, 2011) benimsenmiştir. Görüşmede kullanılan sorular analiz için önceden belirlenmiş bir çerçeve sunmaktadır. Ancak bu çerçeve içindeki birçok tema ve alt tema katılımcıların görüşlerinden oluşan verinin içinden çıkmıştır. Çalışmanın güvenilirlik ve geçerlik niteliklerini artırma adına ilk olarak odak grup görüşmelerinden sonra yazıya dökülen görüşme kayıtları üzerinde katılımcı teyidi alınmıştır. Ayrıca, analiz iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmiş, ardından sonuçlar üzerinde iki araştırmacının katıldığı bir uzlaştırma çalışması yapılmıştır. Burada projenin amaçları, yürütülen faaliyetler ve proje sonuçları kategorileri belirli iken bunların altındaki temalar görüşme verilerinin analizi ile oluşturulmuş ve proje fikrinin oluşması ayrı bir başlık olarak ortaya çıkmıştır. Analiz bulgularından ve proje özet metninden yararlanılarak projenin bütün süreçlerini bir araya getiren ve bunlar arasındaki ilişkileri ortaya koyan bir değerlendirme şeması oluşturulmuştur.

3. BULGULAR

“Üstün/özel yetenekli çocuklara destek eğitim hizmeti sağlanması, toplumsal bilinç ve duyarlılığın artırılması” projesini katılımcı odaklı bir yaklaşımla değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada, proje yürütücülerinden görüşme yoluyla elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular şu başlıklar altında sunulmuştur: Proje fikrinin ortaya çıkması, projenin amaçları, projenin uygulama süreci, plan dışı durumlar ve gözlenen eksiklikler, proje sonuçları ve daha ileri değerlendirmeye yönelik fikirler.

İlk olarak projenin ortaya çıkma sürecinin anlamak için proje yürütücülerinin proje fikrinin nasıl oluştuğuna yönelik görüşleri analiz edilmiştir. Bu analiz sonucunda ortaya çıkan bulgular Tablo-1’de sunulmaktadır.

Tablo 1: Proje Fikrinin Oluşması

Tema	Alt temalar
Motivasyon	Yöneticinin ÖYÖ çalışmaları deneyim ve fikirleri
	Yürürlükteki yönetmeliğin yönlendirme ve katkısı
	ÖYÖ’ye yönelik yüksek beklenti
Sorunlardan doğan ihtiyaç	ÖYÖ ile ilgili algı sorunları
	Öğretmen, PDR: Zaten üstün
	Alt grubun (kaynaştırma) önceliği
	ÖYÖ’ye hitap etmemesi
Yönetmelik- uygulama boşluğu	Öğretmen iş yoğunluğu
	Sartlar ve imkânlar
	Ortam, donanım sağlayamama
Yönetmelik- uygulama boşluğu	Kaynak sağlanamaması
	Yönetmeliğin bilinmemesi, sorumluluk almama

Tablo incelendiğinde görüşler proje fikrinin oluşmasına yönelik motivasyon ve var olan sorunlardan kaynaklı ihtiyaçlar olarak iki tema altında toplanmıştır. Projenin oluşmasındaki temel motivasyonlardan birinin proje üst yöneticisinin ÖYÖ’ler ile ilgili deneyim ve fikirleri olduğu anlaşılmaktadır.

“H beyin daha önce çalışmaları vardı üstün yetenekli, özel yetenekli çocuklarla ilgili. Daha önceden yürüttüğü özeldede devlette de çalışmaları vardı bir araya geldiğimizde. Kendisinin ortaya koyduğu bir düşünceydi bu”

Ayrıca proje yürütücüleri güncel yönetmeliğin de ÖYÖ’ler için DEO oluşturmaya yönelik motivasyon sağladığını düşünmektedirler. Yönetmelik bu yönlendirmeyi hem DEO kurulmasını gerektirme ve tavsiye etme şeklinde doğrudan hem de DEO’larda görev alacak öğretmenlerin ek ders ücretini karşılama şeklindeki desteklerle yapmaktadır.

“Bununla ilgili hâlihazırda bir yönetmelik ve içerik vardı. 2006 yılı itibarı ile yayınlanmış genelgede DEO’nun açılması zorunlu oldu özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerle ilgili. Bu yüzden bu alandaki eksikliği fark ederek DEO’nun normal örgün eğitimde özel yetenekli bireyler için eğitim alabilecekleri farklılaştırılmış

zenginleştirilmiş anlamda bir eğitim içeriğinde en doğru tercih olduğunu düşündüğümüz için bunu projelendirdik”

“Yani aslında şu da bize destek oldu destek eğitim odalarıyla alakalı. Yönetmelikte mesela MEB in o kadar güzel planlanmış bir şey var ki. Mesela DEO ona giren öğretmenin fazla alacağı ek ders ücretini devlet”

Proje yürütücülerinin motivasyon kaynağı olarak gösterdiği diğer bir unsur ise ÖYÖ'lere yönelik yüksek beklentidir. Bunu özel yetenekli öğrencilerin toplumsal kalkınmaya sağlayacağı katkı ile açıklamaktadırlar.

“Tabi burada her TC vatandaşının düşündüğü, yaptığı işteki milli kalkınma, refah seviyesi çağdaş toplumlar düzeyini yakalama noktasında bu kaynakların maddi ve manevi olarak en değerli kişilerin olduğunu gördüğümüz için, eğitimin de bütün alanlara etkisi olduğu için yapılması gereken bir çalışmaydı. O noktada belki etken faktör oldu bizim için.”

Yürütücüler proje fikrinin oluşmasında ÖYÖ'ler ile ilgili hâlihazırdaki sorunlar ve bunların getirdiği ihtiyaçların etkili olduğunu düşünmekte ve bu sorunları kendi deneyimlerinden yola çıkarak örneklendirmektedirler. Sorunlardan ilki ÖYÖ'lerin algısıyla ilgili sorunlardır. Burada ÖYÖ'leri velinin problemlili çocuk olarak algılaması, öğretmen ve PDR'lerin onların özel eğitime ihtiyaç duymadıkları kanısı, buna ek olarak daha fazla özel eğitim kaynak ve ilgisinin alt grup olarak ifade ettikleri öğrencilere ayrılması belirttikleri sorunlardır.

“Veliler zaten bu anlamda çok sıkıntı. Hep problemlili çocuk olarak algılanıyordu sadece. Tanılamada yapılmadığını için üstün yetenekliler.”

“Özel yetenekli bireyler, özel gereksinimli öğrenciler statüsünde. Ancak aktarılan, verilen katkı genelde bizim alt kesim diye belirttiğimiz öğrencilere veriliyor. Özel yetenekli çocuklara öğrencilere yönelik katkı olabildiğince düşük kalıyor.”

Görüşmelerde öne çıkan diğer bir konu da ÖYÖ'lerin eğitiminin niteliği hakkındadır. MEB deneyimleri de olan proje yürütücüleri okullardaki eğitimin ÖYÖ'ye yönelik olmadığını bu yüzden DEO gibi uygulamalara ihtiyaç duyulduğunu düşünmektedirler.

“30-35 tane öğrenci var sınıfında çocuğun, yıllar öncesinden öğrenmiş olduğu konuları öğretmen diğerlerine anlatmak zorunda. Öğrenci zaten biliyor. Bir yerden sonra ister istemez dersle olan ilişkisi bitiyor. Bunları engellemek adına bir DEO çalışmasına ihtiyaç vardı.”

Aynı şekilde sunulan imkân ve şartların öğretmenlerin yoğunluğu donanım ve ortam sağlayamama gibi nedenlerden dolayı yetersiz kaldığını ifade edilmiştir.

“Atıyorum resim konusunda çok iyi bir öğrenci oluyor. Ancak bu öğrenciye destek verilmesi gerekirken öğretmenlerin yoğunluğundan, ders saatinin fazlalığından çocuğa gerekli birebir çalışma ortamını sağlayamıyorlardı.”

“Bilgisayar üzerine programlama da çok iyi çocuk. Ama haftada 2 saat bir bilişim teknolojileri dersi var. Ama bu ders dışında bilişim teknolojileri üzerine faydalanabileceği bir ortam yok.”

Yönetmelik ve uygulama arasındaki boşluk da proje ekibi tarafından bir ihtiyaç durumu olarak gösterilmiştir. Görüşler, yukarıda da belirtildiği üzere yönetmeliğin DEO açılmasını gerektirdiğini ancak kaynak bulunamaması, yönetmeliğin bilinmemesi ve ilgililerin sorumluluk almaması gibi nedenlerden dolayı okullarda DEO açılmadığı noktasında birleşmektedir.

“Zaten resmîyette var olan ama uygulamada gerçekleştirilemeyen bir meseleydi.”

“Evet, bunun sebebi de şu. Maddi kaynakların olmaması, yeterli tefrişatın yapılmaması”

“1-2 öğrenci DEO'dan yararlanabilecek iken bu sorumluluğun altına çok fazla girilmiyordu”

“Eğitim müfredat ve içeriğinin olmaması ve bu alanda bu eksikliklerden dolayı hiç kimsenin kalkıp ben bu işi yapacağım dememesi. MEB'in de bunu zorlayamaması.”

“Yani uygulamada DEO'lar aktif edilemiyor. Resmi süreçleri bir kere bilinmiyor doğru düzgün. Bilinse görev alacak öğretmenler donanımlı öğretmenler değil. Normalde ücretli öğretmen bile görev alıyor resmi açıdan ama “ne yapacağı” sorusu çok gündeme geliyor.”

Yürütücüler açısından ilk motivasyon kaynağı üst yöneticinin fikir ve kararı olması, projenin resmi bir kurum tarafından yapılmış olmasıyla ilişkili görünmektedir. Ancak bu fikrin proje ekibinin geriye kalanı tarafından da benimsenmekte ve sahiplenilmekte olduğu düşünülmektedir. Çünkü projeyi fikrini kendi deneyimleriyle gözlemledikleri sorun ve ihtiyaçlarla ilişkilendirmektedirler. Bu ilişkilendirmeye aynı zaman da proje fikrinin oluşmasında net bir süreç olarak ortaya konmayan ihtiyaç analizinin, bireysel bir dışı vurumu olarak görülebilir. Bu dışı vurumda da projenin bileşenleri olan DEO'lara ve ÖYÖ farkındalığı oluşturmaya ihtiyaç duyulduğu anlatılmaktadır. Son olarak, yürütücülerin yönetmeliğe dikkat çekmesi

önemlidir. Çünkü projenin resmi olarak belirtilen bir ihtiyacı karşılamaya yönelik olduğunu göstermektedir. DEO açılmasındaki kaynak soruna proje aracılığıyla fon sağlanmaktadır.

Projenin adından iki temel amacının ÖYÖ'lere yönelik destek eğitim hizmetinin sağlanması ve ÖYÖ'ler konusunda toplumsal farkındalık oluşturma olduğu söylenebilir. Projenin yazılı olarak ifade edilen genel amaçları şu şekildedir:

"özel ve üstün yetenekleri dolayısıyla ihtiyaçları olan ve gereksinimlerine uygun eğitime erişimde sorun yaşayan, Bilim ve Sanat Merkezleri(BILSEM)'ne gidemeyen ve bu anlamda dezavantajlı grupta bulunan üstün/özel yetenekli 6-10 yaş arası çocukların tespitinin yapılması ve bu çocukların kendi beceri ve yeteneklerine uygun şekilde eğitim almalarını sağlamak amacıyla ilkokullarımız bünyesinde destek eğitim odaları açılarak, gerekli eğitim ve alt yapı hizmetlerinin sağlanmasıdır."

Bu çalışmada projenin başlığında veya metninde yerini bulan amaçlardan çok projenin yürütücülerinin ifade ettiği ve öne çıkardığı amaçlara odaklanılmıştır. Proje yürütücülerinin görüşmelerde ifade ettikleri amaçlar Tablo-2'de sunulmaktadır.

Tablo 2: Katılımcılara göre Projenin Amaçları

Tema	Alt temalar
ÖYÖ'lere eğitimle destek sağlama	Daha nitelikli eğitim: ortam, akran zenginliği
	Yeteneğini koruma ve ilerleme
ÖYÖ hakkında farkındalık yaratma ve kapasite artırımı	Veli: farkındalık, çocuğu tanıma, nasıl davranacağını bilme
	Öğretmen: ÖYÖ etkileşim, DEO etkinlikleri yürütme
	PDR: Tanılama, yönlendirme
Bütünsel ve kapsayıcı amaçlar	Toplum: farkındalık

Proje ekibinin ifade ettiği ilk amaç ÖYÖ'lerin eğitimine destek sağlama olmuştur. Böylece ÖYÖ'lerin potansiyelini açığa çıkarmanın, yeteneklerini korumanın ve ilerletmenin amaçlandığını belirtmişlerdir. Onlara göre bu noktada proje kapsamında kurulacak olan DEO ile ÖYÖ'lerin deneyimleyeceği ortamın ve etkileşim içinde olacakları akranların zenginleştirilmesi hedeflenmektedir.

"Üstün yetenekli çocuklar bir kere kendi gelişimlerine yönelik bir ilerleme kaydedecekler ya da kendilerini koruyabilecekler. Yeteneğin körelmesiyle ilgili"

"Yani akran zenginliği dediğimiz benzer ilgi alanlarına özgü kişilerle beraber olması aynı zamanda var olan potansiyelini ortaya koyması. Yani akranlarına göre performans olarak üst düzeyde olan çocuklar olarak bazı tabirlerde görüyoruz. Buna da ortam sağladığımız zaman ortaya koyabiliyor."

Burada ortam zenginleştirme hem projenin iki temel işlevinden biri hem de ÖYÖ'lerin eğitimi ile ilgili olarak kabul görmüş bir anlayış iken, akran zenginliği konusu en azından ifade edilişi bakımından çelişkili görünmektedir. Çünkü sadece ÖYÖ'leri bir araya getirmek veya benzer ilgili alanlarının olması homojenleştirmeye de yol açabilir.

Görüşmelerde proje ekibi tarafından belirtilen diğer bazı amaçlar özel yeteneklilik hakkında farkındalık oluşturma başlığı altında toplanmaktadır. Böyle bir farkındalık ile ÖYÖ velilerinin ile çocuklarını daha iyi tanımaları, öğretmenlerin ÖYÖ'ler ile etkileşimlerini ve tanılama becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Ayrıca yakın çevredeki insanların da bu konudaki farkındalığı arttırmak amaçlar arasında gösterilmiştir.

"Günün yarından fazlasını okulda öğretmenler ile geçirdikleri için öğretmenlerin bu konudaki bakış açıları çok önemliydi."

"Veli öğretmen ve toplum özel yetenekli öğrenciler ile ilgili bir farkındalık kazansın ve bizim temel amaçlarımızdan birisiydi DEO açılırken "

Öte yandan proje yürütücülerine göre ÖYÖ'ler ile doğrudan bağlantılı veli öğretmen ve PDR için amaçlar salt genel bir farkındalık oluşturma olarak kalmamakta, eğitimler yoluyla onlardan beklenen bilgi ve becerilerin kazandırılmasını içeren bir kapasite artırımı da hedeflenmektedir.

"Bu konuda farkındalık kazandırmak ve sadece farkındalık kazandırmakla kalmamak aynı zamanda bilgilendirmek de. Öğretmenlere daha DEO lar ile alakalı biraz daha özelleşen eğitimler. DEO da neler yapabilecekleriyle alakalı olarak."

"Mesela asenkronize gelişimin olduğuyla alakalı bir şey duymuş oluyor veli. O ne diyor. Diyoruz ki diyelim ki zekâ kapasitesi burada senin çocuğun sekiz yaşında diyelim ki on yaş zeka seviyesi çıktı. Ama o çocuk hala sekiz yaşındaki gibi bir duygu dünyasına sahip. O nedenle ee o zaman ben ne yapacağım. Çocuk gibi mi davranacağım yetişkin gibi mi davranacağım. Bu sorulara da kendi anlamında cevap bulabiliyor"

Son olarak proje ekibi amacın sadece daha görünür olan DEO kurma süreci olmadığına, çok daha kapsamlı ve bütünsel bir nitelikte olduğuna dikkat çekmiştir. ÖYÖ'lerin eğitimine destek sağlamasına alt yapı oluşturulması bunun yolu olarak farkındalık artırmaya ve bilinçlendirmeye yönelik diğer faaliyetler gösterilmiştir.

"Sadece destek eğitim odasını açalım çocuk orda yeteneğini geliştirsin olay bitti değil. Aslında bu belki işin en görünen ve en basit tarafı. "

"Yani bütün eksik alanlara dokunmaya çalıştık açıkçası proje faaliyetinde. Çünkü sacayağı gibi yani hani hangi kısmı boşta kalırsa oturtulamıyor burada."

"Aslında destek eğitim hizmetlerine yönelik hem farkındalık kazandırmak hem de onun alt yapısını geliştirmek. Yani temel amaç bu. Ama tabi buraya ulaşabilmek için ön amaçları gerçekleştirebilmek gerekiyordu. O yüzden bu bilinçlendirme faaliyetleri gerçekleşti.."

Yürütücüler projenin farkındalık kazandırma ve bilinçlendirme kısmına oldukça önem vermektedirler. Bu söylem projenin yazılı kısmındaki boyutlu yapısının yürütücüler tarafından da benimsendiğini düşündürmektedir. Bu durumun uygulamayı şekillendirdiğini söylemek için ise proje faaliyet süreci hakkındaki bulguları incelemek gerekir.

Projenin faaliyet süreci ile ilgili yazılı olarak belirtilmiş adımlar şu şekildedir:

"Ön Hazırlık Faaliyetleri, Hedef Gruba Ulaşılması, Eğitim Programlarının Hazırlanması, Destek Eğitim Faaliyetlerinin Yürütüleceği Eğitim Kurumlarının Tespiti Ve Donatılması, Eğitim Faaliyetleri, İzleme Değerlendirme Faaliyetleri"

Bu adımların sunulmasındaki amaç planlanan faaliyet süreciyle, uygulamadan dolayı yürütücülerin kafasında yer etmiş olan sürecin uyumunu anlayabilmektir. Elbette burada her adım için detaylı bir kontrol hedeflenmemektedir. Çünkü değerlendirme sürecinin bu adımında uygulamada neyin olduğunu yoklamaktan çok yürütücülerin ifade ettiklerinin değerlendirilmesi söz konusudur. Proje ekibinin faaliyet süreci ile ilgili olarak ortaya koyduğu görüşler Tablo-3'te sunulmuştur.

Tablo 3: Katılımcılara göre Uygulama Süreci

Tema	Alt Temalar		
Belirleme - Seçme	PDR'ler: tanılamada görev alan	Tüm alan içi (RPD - psikoloji mezunu) PDR'ler	
	Öğretmenler: DEO'larda görev alan	Kriterlere göre seçme: Yaş/deneyim, ilgililik, isteklilik/gönüllülük	
	ÖYÖ'ler: DEO'ları kullanan	Bütün öğrencilere okullarda TKT ile grup taraması	
		Belirlenen öğrencilere RAM'da bireysel inceleme	
Eğitim Verme	Eğitim verilen gruplar	Tespit edilen ÖYÖ	Beklenen %2'ye yakın
		Fazla olsaydı esneklik vardı	
	Eğitimciler	Öğretmenler: Etkinlikler hakkında bilgilendirme	
		PDR: Genel ÖYÖ ve TKT uygulama eğitimi	
		Veliler: Bilgilendirici, farkındalık artırıcı.	
	Eğitim programları	Okul müdürleri: farkındalık artırıcı	
		Alandan akademisyenler	
DEO Donatımı	Eğitimciler	Çocuklarla çalışma yapmak	
	Eğitim programları	Alanda tecrübeli diğer eğitimciler	
		Programların üretilmemesi, eğitimciler tarafından belirlenmesi	
	DEO için hazır içerik program	Talep vardı, verilmedi.	
	MEB'in yok		
	Üretilmedi, hedef değildi. Amaç değildi		
DEO Donatımı	İlk örnek oluşturma: Resmi standart, yönerge yok		
	DEO içindekiler: Yaş grubuna uygun hazır setler		
	Gelişim alanlarına göre değil		
	Uzman görüşü, ÖYÖ yurt dışı uygulamalar, ÖYÖ deneyimlerden yararlanma		

Yürütücülerin faaliyet süreci ile ilgili görüşleri seçme-belirleme, eğitim verme, eğitim programları ve DEO donatımı temaları altında toplanmıştır. Buna göre, ilk olarak proje sürecinde çeşitli şekillerde yer alacak PDR'lerin, öğretmenlerin ve ÖYÖ'lerin belirlenme sürecine yer verilmiştir. İlçede alan içi olan (Psikoloji veya PDR bölümü mezunu) bütün PDR'ler ÖYÖ'leri tanılanma sürecinde görev almış, bu kapsamda kullanılacak testi uygulama ehliyeti bulunmayanlara eğitim verilmiştir.

"68 eğitim almamış PDR ve psikoloji mezunlarıydı. Bunların hepsi aldı o yıl. Onun haricinde almış olan bir 20 30 tane rehber öğretmenimiz vardı. Onlar da eklenerek bir 90 100 kişi yaklaşık o ilçedeki tarama faaliyetlerinde bulundu."

DEO'larda görev alacak öğretmenlerin ise talepte buldukları ve bunların arasından belirli kriterlere göre seçim yapıldığı belirtilmiştir. Kriterler yaş ve deneyimin orta düzeyde olması, aktif olarak görev almaya istekli olma ve ÖYÖ çalışmalarıyla ilgili olma şeklinde sıralanmaktadır.

"Evet, ve bunların tamamı gönüllü olup bizim seçimimiz sonucunda seçilen kişiler oldu."

"Yani belirli tek bir kriter değil. Her birinin yaş aralıklarına göre aldığı puanlar var. Yayın yaptıysa ona göre aldığı puanlar var. Yayın yaptıysa, yabancı dili varsa, YL varsa ona göre ayrı puanı var. Toplamda çıkan skorlardan, kontenjanımız dahilinde yukarıdan aşağıya seçilecek şekilde bir içerik oluşturduk."

"Lisans, yüksek lisans, doktora eğitim durumuna bakıldı."

"Başvuru yapan kişilerde yabancı dil konuşmasından, yayınlarına, akademik çalışma düzeyine, yaşına da dikkat ediyoruz."

"Aldığı harici eğitimler var mı onlara bakıldı."

Öğretmenlerin belirlenme sürecine bakıldığına PDR'lere göre çok daha fazla detay ve özen olduğu anlaşılmaktadır. Burada öğretmenlerin DEO içinde görev alacaklarından dolayı daha kilit rolde oldukları açıktır ve bu konuya önem verilmesi anlamlıdır. İsteklilik, ilgililik gibi konulara dikkat edilmesi DEO'ların daha etkin çalışmasına yönelik adımlar olarak görülmektedir. Bu çabanın sonuç verme durumu ise öğretmenlerle yapılacak görüşmeler ve DEO gözlemleriyle anlaşılabilir.

Seçme belirleme sürecindeki en önemli konu ÖYÖ'lerin belirlenmesi ya da literatür ve uygulamadaki adıyla tanınmasıdır. Proje yürütücüleri tarafından proje kapsamında gerçekleştirilen tanılama süreci, bütün öğrencilere Temel Kabiliyetler Testi (TKT) adlı yazılı testin grup taraması olarak uygulanması, burada belirlenen öğrencilerin, öğretmen veli ve PDR tarafından hazırlanan gözlem formalarının RAM'da incelenmesi ile bireysel taramanın yapılması ve bunlara göre öğrenci hakkında resmi tedbir kararının çıkarılması olarak açıklanmıştır.

"Yetenek olanları ile ilgili bilgi alabileceğimiz bir yetenek testi Temel Kabiliyet Testi (TKT) 7-11 uygulaması gerçekleştirildi. Bunun için tüm ilkokullarda, ilk yılın projesinde 24 ilkokulda. Yaklaşık 22000 öğrenciye TKT uygulandı"

"Bütün öğrencilere yapıldı."

"Buradan çıkacak sonuçlarla birlikte RAM da bireysel incelemeler yapıldı. Ve bireysel inceleme sonunda da öğrenciler MEB sisteminde özel yetenekli tanısına alınmış oluyor"

"Yani değerlendirme açısından baktığımız da bu bireysel değerlendirme için okullardan gözlem formları isteniyor. Her çocuk için. Öğretmen öğretmenin gözlemi okul rehber öğretmenin gözlemi, velinin gözleminin olduğu bir form isteniyor birde TKT sonucu. Buradan çıkan bireysel inceleme sonucunda da o karar çıkıyor."

Bu süreç sonunda alan yazında belirtilen %2 oranındaki orana yakın bir sayıda öğrencinin ÖYÖ olarak belirlendiği ifade edilmiş ancak daha fazla olma durumuna göre esneklik payı olduğundan bahsedilmiştir.

"Ama gende %2'lik orana olabildiğince yakın bir sonuçla karşılaştık."

"Beklenenden fazla sayıda olduğu için dışarıda kalan olmadı. Zaten o konuda DEO'larda program açısından esnekliğimiz vardı."

ÖYÖ tanılama sürecinin temelde iki aşamada gerçekleştiği ve standart adımlarının takip edildiği anlaşılmaktadır. Burada değinilebilecek tek nokta öğrencileri bireysel tanılamaya alıp almamayı belirleyen TKT ile grup taramasının isabetliliği daha doğrusu ÖYÖ'leri dışarıda bırakıp bırakmama durumudur. Çünkü bir kâğıt kalem testi olan uygulamada alt yaş grubundaki öğrencilerinin performansını farklı unsurların etkileyebileceği düşünülmektedir.

Faaliyetler arasında ifade edilen diğer önemli konu verilen eğitimlerdir. Proje yürütücüleri öğretmenlere, PDR'lere, veliler ve bazı diğer gruplara verilen eğitimlerden bahsetmişlerdir. Verilen eğitimlerle ilgili görüşlerde eğitimcilerin özellikleri ön plana çıkmaktadır. Bunlar alandan akademisyenler ve yine bu alanda eğitim veren diğer eğitimciler olup temel kriterlerden biri çocuklarla çalışma yapmış olmalarıdır. Böylece onların seviyesine inebileceklerdir.

"Proje yazım sürecinde de zaten iletişimde olduğumuz üstün zekâlılar öğretmenliği bölümü akademisyenleri ile biz bir araya gelmiştik yazım sürecinde de. İ.A. Üni.den,; İ. Üni. den, M. Üni'den bu alanda öncü hocalarımız vardı zaten. Bunlarla bir araya geldik ve eğitimlerde de genellikle bu, başta bu akademisyenlerden katılımcılar oldu."

"Mesela Astronomi uzay bilim ile ilgili eğitim verecek olan kişi doğrudan üniversitedeki astronomi bölümündeki bir hocaydı."

"Alanda tecrübeli kişiler de dâhil oldu."

"İşte özel kurumda olabilecek veya bu alanda uzman faaliyet gösteren kişilerden destek alındı."

"Yerelde de özel sektörde bu konu üzerine çocuklara yönelik çalışabiliyor. Kimi akademisyenler aynı zamanda çocuk üniversitesinde çocuk üniversitesinin müdürlüğünü yapan veya orada eğitim veren kişilerdi. Bu sayede çocukların seviyesine nasıl inilebileceğini zaten öğretmenleri çok iyi biliyordu. Bu biçimde anlattılar."

Proje kapsamında PDR'lerin tamamına ÖYÖ hakkında giriş eğitimi, tanılamada görev alacak olanlara ise TKT uygulama eğitimi, velilere bilgilendirici ve farkındalık artırıcı, okul müdürlerine ise yine farkındalık artırıcı eğitimler verilmiştir.

"Bu testi (TKT uygulama) yeterliliği de psikoloji ve PDR mezunlarına veriliyor. Bu eğitimlere katılabilecek yaklaşık eğitimi almamış, o yıl 68 PDR vardı. Onlar TKT eğitimine dâhil oldular. ... Bu TKT için geçerli olan ama üstünlere yönelik bilgilendirme yapılacak işte danışmanlığa yönelik bir giriş eğitim verilmişti. Onda tüm rehber öğretmenler aldı."

"Sadece DEO açılmadı. Öğretmenler 100 saat eğitim aldı. Veliler eğitim aldı. Rehber öğretmenler aldı. Ve yapılmış olan çalışmalar birçok yerle paylaşıldı."

"Okul müdürlerine bu konuda seminerler düzenlendi farkındalık kazanmaları ile alakalı."

Yürütücülere göre, öğretmen eğitimlerinde, uzmanlar tarafından alana özgü etkinlikler hakkında bilgiler verilmiş ve etkinliklerin nasıl daha verimli gerçekleştirilebileceği konusunda üzerinde durulmuştur.

"Birde bransa özgü bilim deneyi ilgili yapılabilecek çalışmalar noktasında. O yüzden işte fen malzemeleri alındı ama hidrojen peroksitle neyi karıştırırsam ne olur. Burada neyi anlatabilirim. Görşellik olarak neyi sağlayabilirim noktasında"

Verilen eğitimlerin içerikleri hakkındaki görüşler üzerine, bu eğitimlerin içeriklerinin nasıl oluşturulduğu veya nereden alındığı akla gelmektedir. Ancak uygulayıcılar bu noktada içeriklerin eğitimciler tarafından belirlendiğini belirtmişler, özellikle öğretmen eğitimlerinin içerikleri hakkında hazır, sistemli bir içeriğin bulunmadığı, proje kapsamında da üretilmediği belirtilmiştir.

"Eğitim programı onlar tarafından gerçekleştirildi. Ama programların içeriği kısmında biz bulunmadık akademisyenlerdeydi."

"Yayın ve içerik olarak etkinliklerle ilgili çalışmalarda verilen ufak içerikler vardı. Ama bir kitap gibi tamamen sistematikleştirilmiş ve müfredat haline getirilmiş bir içerik mevcut değildi."

Bu noktada akla gelen çıkan diğer bir konu ise öğretmenlere DEO içinde yapacağı etkinlikler ile ilgili bir yıllık veya günlük programın sunulup sunulmadığıydı. Yürütücüler öğretmenlerin hazır program talebinin olduğunu ancak böyle bir programın MEB tarafından sağlanmadığını, proje kapsamında üretilmesinin hedeflenmediğini bu yüzden bu tür bir paylaşım yapılmadığını belirtmişlerdir. Ayrıca bunun DEO'nun öğrencinin kendi ilgilerine yönelmesi çizgisine de aykırı olduğunu düşünmektedirler.

"Hazır her durumda bir yıllık plan bir müfredat olsun biz onun üzerinden gidelim isteği çok oluyor."

"Sıfırdan bir içerik ürettiğimiz veya ortaya koyduğumuz bir içerik daha az oldu. Daha doğrusu eksik oldu diyebiliriz ama bu bizim proje kapsamında da hedeflediğimiz bir çıktı değildi."

"40 haftalık her gün ne yapacağımı yazan bir içerik vermedik Çünkü mantıksal olarak da DEO da öğrenciler ders içeriği ile ilgili değil kendi ilgi, yetenek ve yeterlilik alanlarını geliştirme becerilerini geliştirmeye yönelik bir eğitim alması mantıklı olan."

Bu görüşlerden verilen eğitimlerin amaçlarla ve diğer faaliyet süreçleriyle tutarlı olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin PDR'lere verilen TKT eğitimi doğrudan, yine PDR'lere öğretmenlere, velilere ve verilen bilgilendirme ve farkındalık eğitimleri de dolaylı olarak tanılamaya hizmet etmektedir. Çünkü bireysel incelemede PDR, öğretmen ve veli gözlemleri önemli yer tutmaktadır. Ayrıca DEO'ların işlemesi öğretmenlerin belli donanımı kazanmadan mümkün olmayacaktır. Öğretmen eğitimleri de bunu amaçlamaktadır. Ancak içerikler hakkında detaylı bilgiye sahip olunmaması bu konu hakkında yorum yapmayı kısıtlamakta ve öğretmenlerle görüşme ve gözlemi içeren ikinci değerlendirme aşamasına işaret etmektedir.

Proje faaliyet süreciyle ilgili son konu DEO'nun donatımı hakkındadır. Bu konuda proje yürütücüleri bir tür ilk örnek oluşturduklarından ve yönergenin veya standartların olmadığından bahsetmişlerdir.

"Çok şeyi yok bunun yönetmelikte de bir standardı olmadığı için biz aslında bir prototipini oluşturmaya çalıştık."

Donatım sürecinde uzman görüşlerinden, doğrudan DEO ile ilgili olmayan önceki ÖYÖ çalışmalarından ve yurtdışı gözlemlerinden yararlandığı belirtilmiştir.

"Tabi akademisyenlerden öneri şeklinde görüştüğümüz uzmanlarımız vardı."

"O süreçte gittiğimiz. Finlandiya'ya gittiğimizde mesela okulları vesaireleri inceledik ama DEO örneği olarak incelemedik. Okulları inceledik."

"Bununla ilgili yola çıkarak özeldeki deneyim ve tecrübelerden, yani kişilerin farklı deneyim ve tecrübelerinden yola çıkarak böyle içerik oluşturduk."

Proje uygulayıcılarının görüşlerinden DEO donatım sürecinde çeşitli hazır setlerin firmalardan temin edildiği ve bu süreçte temel kriterin yaş grubuna uygunluk olduğu anlaşılmaktadır. Gelişim alanlarının doğrudan belirleyici bir kriter olmadığı ifade edilmiştir.

"İşte sıra dışı düşünme becerilerine yönelik etkinliklerin olduğu setler vardı. Akıl zekâ oyunları vardı. İşte fen deney setleri, matematik setleri yapılabilecek işte farklılaştırılmış örneklerle çalışacakları deney setleri vardı. Astronomi ve gözleme yönelik yine materyaller vardı"

"Hazır setler var. Yaş gruplarına yönelik setler var. ... Yaş grubuna uygun olup olmamasıyla ilgili olarak birçok firma ile görüşürken, yaş grubu öncelikle dikkat ettiğimiz konu oldu."

"Yani bir kere DEO da temel yani belli sabit standartta gittik ama öyle işte şu gelişim alanlarına yönelik diye belirtebilecek şey söyleyemeyebilirim."

Bu görüşlerden proje kapsamında DEO donatımının içeriğinin belirlenmesine yönelik proje kapsamında detaylı bir üretim veya belirlenim sürecinin yaşanmadığı anlaşılmaktadır. Aslına bakılırsa bu projenin hedefleri arasında da yazılı veya sözlü olarak yer almamaktadır. Bu noktada yapılan iş, proje metninde de belirtildiği üzere, DEO içeriğinin temin edilip donatımın yapılması üzerinedir. Donatım kısmında detaylı olarak odaklanılan kısım ise DEO'lardan hangi öğrencilerin yararlanacağı ve hangi öğretmenlerin bu odalarda görev alacağı gibi konular olmuştur.

Son olarak proje yürütücüleri projenin sonuçları olarak projenin sağladığı katkılar, genel etkisi ve geliştirmesi gereken yönler hakkındaki görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu görüşler Tablo-4'te sunulmaktadır.

Tablo 4: Katılımcılara göre Projenin Sonuçları

Tema	Alt Temalar
ÖYÖ'lere yönelik katkılar	Tanılanma, BİLSEM'e yönlendirilme Potansiyelini koruma, geliştirme
Farkındalık artışı	Genel ÖYÖ farkındalığı ÖYÖ sorunlarının farkındalığı: PDR, öğretmen, Veli
Kapasite artırımı	PDR: Tanılama Veli: Tanılama becerileri, çatışma önleyici bilgiler Öğretmen: Tanılama becerileri, DEO etkinlikleri
DEO ve ÖYÖ çalışmalarına katkı	DEO'nun yaygınlaşması ÖYÖ çalışmalarının öneminin artması
Genel etki ve Geliştirilebilecek Yönler	Genel etkisi beklentilerin üzerinde Proje kapsamında yapılabilecek şeyler yapıldı Projeyle birlikte hissedilen eksikler Öğretmen eğitimi niteliği, etkin takip sistemi, BİLSEM etkileşimi, sanat alanı Eksiklikleri / ihtiyaçları sonraki projelerle tamamlama

Uygulayıcılar ilk olarak projenin sonuçlarından etkilenme anlamında paydaşları ÖYÖ'ler, veliler, öğretmenler, PDR'ler ilçe ve bütün toplum olarak sıralamışlardır. Doğal olarak ilk sırada yer alan ÖYÖ'ler ile ilgili sonuçlar projenin onlara katkıları noktasında ele alınmıştır. Yürütüçülere göre bu katkı, hem ÖYÖ'lerin DEO'lardan yararlanarak var olan potansiyellerini koruları ve geliştirmeleri şeklinde hem de projenin tanılama faaliyetleri yoluyla ÖYÖ olarak tanılanma ve BİLSEM'e yönlendirilme şeklinde olmuştur. Bahsedilen ikinci katkının, BİLSEM'e yönlendirilen öğrenci sayısı bakımından ilçenin il bazında ilk sırada olması gibi somut verisi de bulunmaktadır.

"Üstün yetenekli çocuklar bir kere kendi gelişimlerine yönelik bir ilerleme kaydedecekler ya da kendilerini koruyabilecekler.. Bununla da ilgili bir gelişme kaydettiğimizi düşünüyorum."

"Bilinç arttı. Çünkü BİLSEM'lere, örneğin, en fazla başvuru yapan ilçe B. oldu. "

Projenin sonuçları hakkında öne çıkarılan diğer bir konu farkındalık artışıdır. Burada en çok vurgulanan ÖYÖ hakkında oluşan genel farkındalıktır ve bu sadece ÖYÖ ile doğrudan ilişkili paydaşlarla sınırlı kalmamıştır. Öte yandan, yürütüçülere göre daha yakındaki veli başta olmak üzere öğretmen ve PDR'ler için ise ÖYÖ'lerin sorunlarının farkında olunması ve bazı yanlış algıların yıkılması gibi daha özel kazanımlar sağlanmıştır.

"Okul müdürleri, okul müdürlerine bu konuda seminerler düzenlendi farkındalık kazanmaları ile alakalı. Hatta ikinci projede atölyelerde STK'lar, kamudan kişiler, imamlar muhtarlar onlar davet edildi. Onlara seminerler verildi."

"Ve insanlar şunu gördüğü zaman ruhsal olarak da rahatlıyorlar. Sendeki bir durum, bende de varsa biz benzer sıkıntıları ya da benzer mutlulukları paylaşıyorsak kendini yalnız hissetmiyor veliler."

"Önceden bana deseydiniz ki işte üstün zekâlı bir öğrenci, özel yetenekli bir öğrenci. Ben hala cahilce şunu söylüyordum. Canım zaten üstün o başının çaresine bakar.. Hakikaten birçok öğretmen ve birçok rehber öğretmen süreç içerisinde bununla karşılaştık. Zaten üstün zaten neyini destekleyeceğiz ki ama işin içine girdikten sonra görüldü ki üstünlerle ilgili farklı birçok sıkıntılar olabiliyormuş. Desteklenmesi gereken taraflar varmış. Özel yeteneklerinin desteklenmesi gerektiği kadar sosyo-duygusal alanda da hem çocuğun hem ailenin desteğe ihtiyacı varmış."

Ayrıca yürütücüler verilen eğitimler ile öğretmen, veli ve PDR'nin farkındalık yanında belli konularda kapasite artırımı sağladıklarını da düşünmektedirler. İlk olarak üç grup için de tanılama becerilerine yönelik yukarıda da belirtilen kazanımlardan söz edilmiş ardından velilerin çatışma ÖYÖ hakkında çatışma önleyici bir takım bilgiler, öğretmenlerin ise DEO etkinlikleri uygulama konularından edinimleri olduğu vurgulanmıştır.

"Aslında yapılan çalışma önleyici de oluyor. ... Anne kızıyor yeri gelirse birkaç tane böyle patakıyor işte. Neden. Sonra işte bu çocukla aralarında boşluğa sebebiyet veriyor çatışmaya dönüşüyor. Dolayısıyla çocuğunun özelliklerini bildiği zaman hem psikolojik olarak da onları bir yerde korumuş oluyoruz daha sorun çıkmadan engel olmaya çalışıyoruz. "

"Bu aslında öğretmen tarafından da cazip geliyor. Dersten çıkıp eve gideceğime diyor birkaç saat DEO da hem kendimi geliştiririm, farklı alanlarda öğrencilerle çalışırım. ... Yeni bir şey üretiyorlar. Yeni bir fikir geliyor. O yüzden DEO ile birlikte aslında bilgi de artmış oldu."

Yürütücüler, genel olarak ÖYÖ ile ilgili çalışmaların önemini artmasını, özel olarak da daha önce örneği olmayan DEO'nun yaygınlaşmasını projenin katkı sağlayıcı sonuçları olarak öne sürmüşlerdir.

"Birçok RAM'dan zaten hani bu yılki projelerin uygulanmasının en büyük kaynağı aslında 2014 deki bu projeydi ve benzer nitelikte çalışmalar yürütülüyor. Bizim isteğimiz zaten bu idi. Yaygınlaşmasıydı."

"... O toplantı neticesinde bugün 2016 2017 yılı itibarı ile 9 değil gerekirse 30 milyon tl yi özel eğitime gereksinim duyan bireyler için ayırabileceğini belirtmişti. Yani bu bütçe kazandırılmış oluyor. ... Sadece kurumların harekete geçmesi değil İstanbul'da şuan birçok ilçede özel yetenekli bireylerle ilgili çalışma yapılıyor. Ve bu artık çarpan etkisinin getirdiği bir şeydir."

Yürütücülerin proje hakkındaki genel değerlendirmesi etkinin beklentilerinin üzerinde olduğu yönündedir. Ayrıca eksiklikler ve geliştirilebilecek yönler sorgulandığında bazı yürütücüler proje kapsamında yapılabilecek her şeyin yapıldığını ancak proje sayesinde ortaya çıkan veya hissedilen ihtiyaçlar, eksiklikler olduğunu ifade etmişlerdir.

"Arkadaki etki düşündüğümüz belki de benim düşündüğümden çok daha fazla ötesine giden beklenilenin ötesine ulaşan bir çalışma oldu. Büyük doyum sağladı. Benim açımdan da ilçedeki tüm faydalanıcılar açısından da. Bu anlamda yani olumlu düşünüyorum."

"Bence fazlasıyla burada tahmin ettiğimizden fazlası olabilir"

"Yani o süreçte yürütülebilecek maksimum çalışma zaten gerçekleşti. Yani takibi ve yürütülebilmesi anlamında o yıl yapılabilecek en fazla şey yapıldı zaten."

"Aslında bu çarkların dönmesiyle birlikte ortaya çıkan ihtiyaçlarımız arttı. Farkındalık arttı. Toplumun farkındalığı artınca bizimde yapmamız gereken farklı görevlerin olduğunu yazılı, kâğıtta olmayan, yönetmelikte belirtilmeyen ama öğretmen gereği yani etik davranması gerektiği için yapması gereken şeyler ortaya çıktı. O noktada bazı eksikliklerimizi hissettik"

Bu noktada yürütücülerin projenin uygulanışı ile geliştirilse daha iyi olur dediği bazı konular öğretmen eğitimlerinin niteliği, BİLSEM'in süreçte daha aktif şekilde yer alması, sanata yönelik etkinliklere daha çok yer verilmesi ve DEO işleyişine yönelik etkin bir takip sisteminin oluşturulması gibi konular olmuştur. Yürütücüler kurum olarak histekileri yeni ihtiyaçları ve eksiklikleri yeni projeler ile giderme gibi bir yaklaşımda olduklarını vurgulamışlardır.

"Öğretmen eğitimleri yeterli değil. ... Etkinlik geliştirmeye yönelik bir eğitim düşüncemiz var. Yeni projede gerçekleştirmeyi düşündüğümüz. Bu şekilde eksikliklerin giderilmesine yönelik, ihtiyaçların giderilmesine yönelik çalışmalarımız olacak."

"Öğretmenlerin sanata ilgi duyması, resim müzik ile ilgili çalışmalarda yeterlilik duymadığı için ilk bütçelerde bu materyallere yönelik alımları göz ardı etme durumumuz olmuş."

"Ne var işte DEO'dan faydalana öğrencileri göremiyoruz. Evet, tespit ettik okullara bilgi verdik. Bunlar faydalanıyor mu? Faydalanmıyor mu? Aktif bir şekilde göremiyoruz."

"Mesela BİLSEM in daha aktif olması gerektiğini düşünüyoruz. Yeni çalışmada bunu da özellikle vurguladık. Öğretmenler BİLSEM de hem eğitim hem danışmanlık hizmet gibi bir sürece girecekler."

Yürütücülerin projenin sonuçları bağlamında olumlu bir tablo çizdikleri görülmektedir. Gerçekten de görüşlere göre belirtilen sonuçların amaçlar ile tutarlı olduğu ve genel anlamda da olumlu etki yaratan sonuçlar olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında projenin iki boyutundan farkındalık oluşturma ve destek eğitim hizmeti sağlama arasında görüşler bazında farkındalık ve kapasite artışının daha fazla vurgulandığı düşünülmektedir.

Bu ve benzeri durumlar hakkında daha detaylı bir kavrayış oluşturmak adına yukarıda sunulan bulgular değerlendirmeye yönelik bir çerçevede ilişkilendirmeye çalışılacaktır.

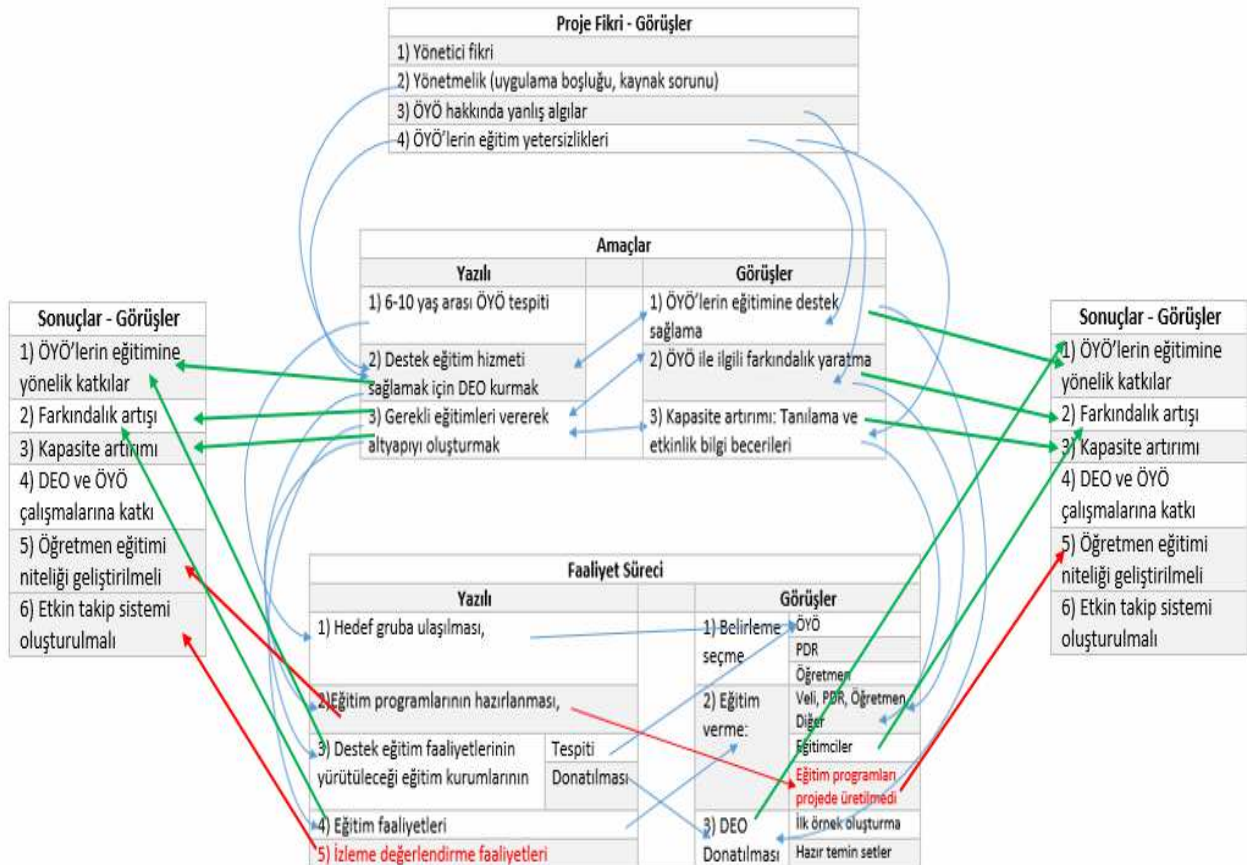
3.1. Değerlendirme Şeması

Analizde elde edilen bulgular proje yürütücülerinin görüşleri doğrultusunda projenin farklı aşamaları hakkında bilgiler sunmuştur. Bu bilgiler projede gerçekleşen süreçleri anlama ve değerlendirme noktasında belirli fikirleri hali hazırda oluşturmuştur. Ancak bu bulguları daha değerlendirme odaklı bir yaklaşımla bir araya getirmek ve bu yolla proje süreçlerinin tutarlılığı anlamında daha bütünsel değerlendirme fikirlerine sahip olmak için bir değerlendirme şeması oluşturulmuştur.

Değerlendirme şemasında, projenin amaçları ve faaliyetleri olarak projenin yazılı metnindeki ifadeler ve yürütücülerin görüşlerinde ortaya çıkan temalar, proje fikri ve sonuçları olarak ise sadece temalar alınmış ve özetlenerek Şekil-1'deki gibi bir araya getirilmiştir. Bu model üzerinde temalar ve ifadeler arasındaki ilişkiler oklar ile gösterilmiştir.

Proje metnindeki ifadelerin kullanılmasındaki amaç görüşlerle birebir uyumu aramaktan çok sürecin akışı ve görüşler hakkında daha isabetli yorum yapmaya çalışmaktır. Bu noktada amaç ve faaliyetler konusundaki metin ifadesi – görüş karşılaştırmalarının katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Şekil-1: Proje Süreçleri Hakkındaki Yürütücü Görüşleri ve Özet Metnindeki İfadelerin Değerlendirme Analizi Amaçlı Modeli.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

ÖYÖ'lere destek eğitim hizmetinin sağlanması ve bu konudaki toplumsal farkındalığı artırılmasına yönelik olan projeyi proje ekibinin görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada projenin süreçleri bulgular kısmında betimlenmiş ve süreçlerin ilişkilerini ortaya koyan bir değerlendirme şeması oluşturulmuştur. Bu çabalar sonucunda ulaşılan değerlendirme sonuçları ve bazı öneriler aşağıdaki gibi özetlenebilir.

İlk olarak proje fikri ile proje amaçlarını inceleyelim. Projenin temelde üst yöneticinin fikrine dayandığını daha önce de belirtmiştik. Ancak proje yürütücüleri ilgili yönetmelikten ve kendi deneyimlerinden yola çıkarak projeye neden ihtiyaç duyulduğunu belirtirken yönetmeliğin kaynak yetersizliği, bilinmeme gibi sorunlardan dolayı uygulanmadığını ve ÖYÖ'lerin, yetersiz eğitim imkânları ve yanlış algılar ile karşı karşıya olduklarını vurgulamışlardı. Özet metindeki DEO kurulması ifadesi ve görüşlerde ortaya çıkan ÖYÖ'lerin eğitimine destek sağlama, kapasite artırımı temaları ÖYÖ'lerin yetersiz eğitim imkânlarını iyileştirmeye ve yönetmelik - uygulama boşluğunun giderilmesine katkı sağlamaya yönelik bir amaç belirlemenin olduğunu göstermektedir. Görüşlerde ortaya çıkan ÖYÖ hakkında farkındalık yaratma temasının ise ÖYÖ ile ilgili yanlış algıları yok etme ihtiyacını karşılamaya yönelik olduğu düşünülmektedir. Farkındalık yaratma konusu proje metninde başlıkta yer almakla birlikte genel amaçlarda yazılı olarak ifade edilmemiş, destek eğitim hizmeti için gereken eğitimlerin verilmesi, altyapının oluşturulması içinde kalmıştır. Genel olarak bakıldığında projenin arkasındaki fikirler ile belirlenen amaçların tutarlı olduğu düşünülmektedir. Proje yürütücülerinin görüşlerinde belirttikleri ihtiyaçların proje öncesinde bir ihtiyaç analizi ile somutlaşması daha sonraki projeler için önerilen bir süreçtir.

Belirlenen amaçlara ulaşmak için planlanan ve gerçekleştirilen faaliyetlerin de amaçlar ile tutarlı olması gerekmektedir. Burada planlanan faaliyetler proje metninde yer alan başlıklar, gerçekleşen faaliyetler ise yürütücülerin görüşleri üzerinden ele alınacaktır. Proje öncesi çalışmalar ve projenin görünürlüğü, iletişim faaliyetlerine her proje için standart adımlar olmalarından dolayı yer verilmediğinden, ilk adım olarak hedef gruba ulaşılması bulunmaktadır. Bu faaliyet yürütücü görüşlerinde de seçme ve belirleme teması altında detaylı olarak yer bulmuştur. Dolayısıyla bu faaliyetin özelde ÖYÖ'lerin tespiti genelde ise destek eğitim hizmeti sağlanması amaçlarını ulaşmaya yönelik olarak gerçekleştirildiği söylenebilir.

Destek eğitim hizmetinin altyapısını oluşturmak, ÖYÖ konusunda farkındalık yaratma, kapasite artırımı amaçlarıyla ilgili olan eğitimler metinde eğitim programlarının hazırlanması ve eğitim faaliyetleri başlıkları altında detaylı olarak yer almış, görüşlerde de eğitim verme teması altında toplanmıştır. Burada faaliyet tutarlılığı noktasında bir sorun olmadığı gözlenmekle birlikte eğitim programlarının hazırlanması noktasında eksiklikler olduğu yürütücülerin görüşlerinden anlaşılmaktadır. Projede hem PDR, öğretmen, veli, diğer gruplara verilecek eğitimlerin hem de DEO'larda uygulanacak etkinliklerin programlarının hazırlanması planlanırken yürütücü görüşleri projede eğitim programı veya içeriğinin üretilmediğini ortaya koymaktadır. Öte yandan buradan yola çıkarak projenin belirtilen amaçlarına ulaşmasıyla ilgili bir sorun olduğu söylemek doğru olmaz.

Destek eğitim hizmetini sağlama amacıyla doğrudan ilgili DEO'ların kurulması faaliyeti hem proje metninde hem de yürütücü görüşlerinde ifadesini bulmaktadır. Görüşlerden DEO donatımının firmalardan yaşa uygun hazır setlerin temini yoluyla yapıldığı anlaşılmaktadır. Proje metninde de daha farklı bir planlama yer almadığı için tutarlılığın söz konusu olduğu söylenebilir. Donatımın yapılma sürecinde uzman görüşü ve deneyimlerden yararlanıldığı yine görüşlerde yer bulmuştur. Ancak, bu tür uzman görüşü ve deneyimlerin DEO'ların donatımı sürecine daha etkin bir şekilde dâhil edilebilmesi için daha sistematik bir sürecin işlenmesinin donatımın amaca odaklı ve isabetli olmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu yoruma paralel olarak Bedur, Bilgiç ve Taşlıdere (2015) özel yetenekli öğrencilere sunulan destek eğitim hizmetlerini öğretmenlerin görüşlerini alarak değerlendirdiklerinde destek eğitim odalarına sürekli olarak materyal desteğinin devam etmesi gerektiğini ve aynı zamanda uygulama örneği oluşturabilecek etkinliklerin tasarımının da süreç içerisinde sürekli olarak yapılarak kendilerine destek materyal sağlanması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Planlanan ve gerçekleştirilen faaliyetlerin ardından ortaya çıkan sonuçlar proje amaçlarına ulaşım ulaşılmama durumunu yürütücülerin görüşleri yoluyla anlama imkanı vermektedir. Yürütücülerin görüşlerinden ulaşılan ÖYÖ'lerin eğitimine katkı sağlandığı, ÖYÖ ile ilgili farkındalık oluştuğu ve bilgi beceri anlamında kapasite artırımı olduğu temaları projenin amaçları ile tutarlı ve bu amaçlara ulaşmaya yönelik sonuçların ortaya çıktığını göstermektedir. Projenin temel amacının destek hizmeti eğitimi sağlayarak ÖYÖ'lerin eğitimini iyileştirmek olduğu düşünülürse sadece bu sonuç bile yürütücülerin projenin genel anlamda başarılı olduğu görüşünde olduklarını göstermektedir. DEO'ların ÖYÖ'lere katkı sağlamasıyla ilgili olarak Kaplan Sayı (2018) dezavantajlı özel yetenekli çocukların destek eğitim odalarında almış oldukları

eğitimi katılımcı görüşleri yoluyla incelemiştir ve bu odalarda verilen eğitimin öğrenciler için oldukça verimli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Yavuz ve Yavuz (2016) destek eğitim odalarında özel yetenekli çocuklara verilen eğitimin öğrencilerin yaratıcılık becerilerine etkisini inceledikleri çalışmalarında uygun ortam ve koşullar altında destek eğitim odalarındaki çalışmaların öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmışlardır.

Öte yandan yürütücülerin görüşlerinde projenin geliştirilmesi gereken yönleri olarak *öğretmen eğitimlerinin niteliğinin artırılması* ve DEO'lerden faydalanma durumunu izleyen *etkin bir takip sisteminin oluşturulması* temaları ön plana çıkmıştır. Burada öğretmen eğitimlerinin niteliği ile ilgili sorunun proje kapsamında eğitim programlarının hazırlanması faaliyetinin gerçekleştirilmemesiyle ilgili olduğu düşünülebilir. Bu noktada DEO'ların etkin kullanımı büyük ölçüde öğretmen performansına bağlı olduğundan özellikle öğretmenlere verilecek eğitimlerin, sonraki projeler için detaylı olarak planlanması veya hâlihazırda görev alan öğretmenlere ek süreç içinde eğitimler verilmesi önerilmektedir. Öğretmenlerin DEO hakkında nitelikli eğitimler alması başka çalışmalarda da ele alınmıştır. Tortop ve Dinçer (2016) yaptıkları çalışmada sınıf öğretmenlerinin destek eğitim odalarındaki uygulamalar hakkındaki görüşlerini almışlar ve sonuç olarak öğretmenlerin destek eğitim odalarında özel yetenekli öğrencilerin eğitimi ile ilgili kendilerine verilen eğitimin yetersiz olduğunu düşündüklerini tespit etmişlerdir. Eğitimlerin teorik oluşu, uygulamaya yönelik somut örnekler sunmaması, hazır etkinlik örneklerinin bulunmaması öğretmenlerin belirtmiş olduğu temel eksiklikler arasında yer almaktadır (Nar & Tortop, 2017; Demir & Avcu, 2018). Kaplan Sayı'ya (2018) göre öğretmenler özel yetenekli çocuklar ile ilgili eğitim aldıkça ve onları tanıdıkça bu konu hakkında daha fazla bilgilenmek istemektedirler ve öğretmenlerin bu alandaki talepleri giderek artış göstermektedir. Öğretmenler farklılaştırma, bireysel eğitim programı hazırlama eğitimlerinin yanında düşünme becerileri, zenginleştirme stratejileri gibi eğitimler de talep etmektedirler. Etkin bir takip sistem konusu ise proje metnindeki *izleme değerlendirme faaliyetlerinin* henüz yürütücülerin hedeflediği düzeyde gerçekleşmediğini göstermekte, proje ekibinin hem bu proje hem sonraki projeler için bu konu üzerinde çalışmakta olduğu yine onların görüşlerinden anlaşılmaktadır.

Projenin sonuçları hakkındaki yürütücü görüşlerinde ortaya çıkan *DEO'ların yaygınlaşması ve ÖYÖ çalışmalarının öneminin artması* temaları ise projenin yönetmeliğin uygulamaya geçmesi noktasında kendisinin ötesinde bir olumlu etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu sonuçlara göre ilk örnek oluşturma çabasının amacına ulaşmakta olduğu da söylenebilir.

Bu çalışmada ortaya çıkan sonuçları kullanarak yapılacak olan çalışmalarda projenin PDR, Öğretmen, Veli ve ÖYÖ'lerden oluşan *yürütücü olmayan* paydaşlarından veri toplanarak yani bu katılımcıları da sürece dâhil ederek değerlendirme daha da derinleştirilebilir. Bu noktada ilk paydaş grubundan görüş alma, ÖYÖ'ler için ise daha çok gözlem yapma, ortaya çıkarttıkları ürünleri inceleme yoluna gidilebilir. Tabi ki diğer bir önemli veri kaynağı da DEO'ların incelenmesi olacaktır. Bu tür bir değerlendirmenin verimli olacağı ve gerekli olduğu yürütücü görüşlerinde de kendini göstermiştir.

"Bir kere uygulamaya direkt dahil olabilirsiniz. Gözlem şansına sahipsiniz. Yani bir dersi izleme şansına sahip olabiliyorsunuz bir kere."

"Öğrenci ile görüşmeniz veli ile görüşmeniz ve öğretmenlerle görüşmeniz çok çok iyi olur muhakkak. ... Ortaokula giderseniz daha sağlıklı olur onu söyleyeyim. İlkokul ne derece bilemem"

KAYNAKÇA

- Akarsu, Füsün. (2004). Üstün Yetenekliler. M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, A.E. Bilgili(Ed.) *Üstün Yetenekli Çocuklar Seçilmiş Makaleler Kitabı*. (127-154), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Alkin, M. C., & Christie, C. A. (2004). An Evaluation Theory Tree. Marvin Alkin (Ed.) In *Evaluation roots: Tracing Theorists' Views and Influences* (12-65). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ataman, Ayşegül (1998). Üstün Zekâlılar ve Üstün Yetenekliler, 173-196, Süleyman Eripek (Ed.) *Özel Eğitim* içinde, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bedur, S., Bilgiç, N., & Taşlıdere, E. (2015). Özel (Üstün) Yetenekli Öğrencilere Sunulan Destek Eğitim Hizmetlerinin Değerlendirilmesi. *Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 159-175.
- Cousins, J.Bradley & Earl, Lorna M. (2005). *Participatory Evaluation in Education: Studies in Evaluation Use and Organizational Learning* (2nd Ed.), London: Farmer Pres.
- Çağlar, D., (2004). 1953-1993 Yılları Arasında Üstün Zekâlı Çocuklar Konusunda Alınan Kararlar, Çalışmalar ve Uygulamalar. Kulaksızoğlu, A. (Ed.) *1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi, Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı*., İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 61-68.
- Davaslıgil, Ü. & Zeana, M. (2004) *Üstün Zekâlıların Eğitimi Projesi. 1. Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı*, İstanbul.
- Davaslıgil, Ü. (2007). *Üstün Zekâlıların Eğitiminde Yönetimsel Önlemler* (Ders Notu). İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü.
- Demir, S. & Avcu, Y.E. (2018). Özel Yetenekli Öğrencilere Yönelik Destek Eğitim Odalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 156-185.
- Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. R., & Worthen, B. R. (2012). *Program Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guidelines*. Boston, Mass: Pearson.

- Gallagher, J. J. (2000). Unthinkable Thoughts: Education of Gifted Students. *Gifted Child Quarterly*, 44(1), 5-12.
- Kanlı, E. (2008). *Fen ve Teknoloji Öğretiminde Probleme Dayalı Öğrenmenin Üstün ve Normal Zihin Düzeyindeki Öğrencilerin Erişi, Yaratıcı Düşünme ve Motivasyon Düzeylerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan Sayı, A., (2018). Dezavantajlı Özel Yetenekli Çocuklar İçin Zenginleştirilmiş Destek Eğitim Programı Projesi Katılımcı Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 749-770.
- Koçak, R., ve İçmenoglu, E. (2012). Emotional Intelligence and Creativity as Predictors of Life Satisfaction Among Gifted Students. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 73-85.
- Marland, S. P. (1972). *Education of the Gifted and Talented* (Report to the Subcommittee on Education, Committee on Labor and Public Welfare, US Senate). Washington DC: Government Printing Office.
- MEB (1929). 1416 Sayılı Ecnebi Memleketlere Gönderilecek Talebe Hakkında Kanun. *Resmî Gazete*: 16.4.1929, Sayı: 1169. 9.12.2016 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/ecnebi/ecnebi.html?KeepThis=true&TB_iframe=true&height=600&width=750 adresinden erişilmiştir.
- MEB (1956). 6660 Sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun. *Resmî Gazete*: 24.02.1956, Sayı: 9242.12. 9.12.2016 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/fevkaladeistinad%5C9242_6660.html adresinden erişilmiştir.
- MEB (2006). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. *Resmî Gazete*: 22.6.2010 Sayı: 27619. 11.12.2016 tarihinde http://mevzuat.meb.gov.tr/html/26184_0.html adresinden erişilmiştir.
- Mosino, A. (2002). *Education, Human Capital Accumulation and Economic Growth*. Lausanne: University Lausanne
- Nar, B., & Tortop, H. S. (2017). Türkiye’de Özel/Üstün Yetenekli Öğrenciler İçin Destek Eğitim Odası Uygulaması: Sorunlar ve Öneriler. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 85-99.
- Öztürk, N. (2005). İktisadi Kalkınmada Eğitimin Rolü. *Sosyoekonomi*, 1(1), 27-44.
- Renzulli, J.S. (1999). What is This Thing Called Giftedness, and How do We Develop It? A Twenty-Five Year Perspective. *Journal for the Education of the Gifted*, 23(1): 3-54.
- Roeper, A. (1982). How Gifted Cope with Their Emotions. *Roeper Review*, 5, 21-24.
- Feldhusen, J. F. (2005). Giftedness, Talent, Expertise, and Creative Achievement. In Sternberg, R. J., Davidson, J. E. (Eds.), *Conceptions of Giftedness*. (2nd ed., pp. 64-79). New York: Cambridge University
- Schiever, S. W., & Maker, C. J. (2003). New Directions in Enrichment and Acceleration. *Handbook of Gifted Education*, 3, 163-173.
- Sternberg, R., & Wagner, R. (1982). A Revolutionary Look at Intelligence. *Gifted Children Newsletter*, 3(11).
- TBMM. (2012). *Üstün Yetenekli Çocukların Keşfi, Eğitimleriyle İlgili Sorunların Tespiti ve Ülkemizin Gelişimine Katkı Sağlayacak Etkin İstihdamlarının Sağlanması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. Sayı 427, Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi.
- Tortop, H. S., & Dinçer, S. (2016). Destek Eğitim Odalarında Üstün/Özel Yetenekli Öğrencilerle Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Uygulama Hakkındaki Görüşleri. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi (UYAD)*, 4(2).
- VanTassel-Baska, J. (1988). Curriculum Design Issues in Developing a Curriculum for the Gifted. In J. VanTassel-Baska, J. Feldhusen, K. Seeley, G. Wheatley, L. Silverman. & W. Foster (Eds.), *Comprehensive Curriculum for Gifted Learners*. (53-76), Boston : Allyn and Bacon.
- Yavuz, O., & Yavuz, Y. (2016). Destek Eğitim Odasında Uygulanan Etkinliklerin İlkokul Düzeyindeki Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yaratıcılık Becerilerine Etkisi. *Üstün Yetenekliler Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, (UYAD)*, 4(1).
- Yıldırım, Ali. ve Şimşek, Hasan (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. Baskı), Seçkin Yayıncılık.